

1

Adriaan lag roerloos in bed en probeerde zich te herinneren waarvan hij wakker was geworden. Het geluid paste niet in de nacht. Naast hem hoorde hij zijn broertjes Seb en Jonas zacht ademen. Beneden knisperde het stro terwijl zijn moeder zich omdraaide. Ze hoestte piepend. Het geluid waarvan hij wakker was geschrokken was iets anders. Iets buiten hun blokhut.

Op zolder waar Jonas, Seb en Adriaan sliepen was het aardedonker, op een klein straaltje maanlicht na, dat door een spleetje in het dak naar binnen scheen. Adriaan zag kleine zweetdruppeltjes op het voorhoofd van Seb.

Het was al weken heet en vlak onder het dak was de lucht dik van de warmte.

Adriaan steunde op zijn ellebogen en spitste zijn oren. Daar was het geluid weer. Gefluister. En zacht geloei van Klaartje, hun koe.

Adriaan sprong uit bed en schoot in zijn broek. Iemand was in de stal, bij de beesten.

Met drie treden tegelijk klom hij de ladder af naar beneden.

Zijn moeder zat rechtop in bed, met grote ogen keek ze Adriaan aan. ‘Wat is er? Heb je iets gehoord?’ vroeg ze verschrikt.

‘Blijf binnen, ma,’ fluisterde Adriaan. ‘Er zijn veedieven bij de stal.’

Hij liep naar de deur en duwde voorzichtig de balk omhoog waarmee ze elke nacht de deur afsloten. De dikke houten deur zwaaide open. Met zijn voet hield Adriaan hem tegen en hij keek door de smalle opening naar buiten.

De plaats tussen het huis en de schuur was leeg. Wit maanlicht scheen op de drinkbak van de paarden naast de schuur, het hakblok en de lage stapel hout die bij het hek langs het bos lag. Het was windstil, zelfs de bladeren aan de bomen, die door de droogte van de afgelopen weken slap aan de takken hingen, bewogen niet.

Klaartje loeide weer, nu wat harder. Adriaan hoorde nu ook de paarden briesen en met hun hoeven over de grond schrapen. De staldeur lag in de schaduw van de bomen en hij kon niet zien of de deur openstond.

Een schim maakte zich los van de stal. Hij had een geweer in zijn hand. Nog twee mannen kwamen naar buiten, ze voerden de drie paarden van Adriaans familie aan een touw met zich mee. Het waren geen snelle renpaarden, maar sterke, betrouwbare trekpaarden en voor Adriaan, zijn moeder en drie broertjes van levensbelang. Zonder de paarden was het bijna onmogelijk de oogst aan het eind van de zomer binnen te halen.

Aan een haak boven de deur hing het geweer van zijn vader. Het was geladen, dat was het altijd sinds Jonas vorige winter bijna was gedood door een beer. Adriaan tilde het geweer van de haak en terwijl de deur verder openzwaaide, laadde hij het door.

‘Blijf van onze paarden af,’ schreeuwde hij en hij stapte op de veranda. Hij zette het geweer tegen zijn schouder en richtte op de dief die het verst van de paarden stond. ‘We hebben jullie onder schot. Leg de geweren op de grond!’

De mannen stonden stil en draaiden zich langzaam om. Ze deden hun handen omhoog, maar bleven de geweren vasthouden. De middelste, die de teugels van de paarden vasthield, zei zachtjes iets tegen zijn maten. De linker grinnikte en liet zijn armen weer zakken.

‘Zei je nou “Wij”?’ zei hij lachend. ‘Staan er nog meer jochies met geweeertjes dan? Ik denk dat je in je eentje bent. Wat ben je van plan, snotneus?’ riep hij naar Adriaan. ‘Schieten? Dan moet je drie kogels tegelijk uit dat geweer van je krijgen. Denk je dat dat gaat lukken?’

Adriaan hield zijn vinger bij de trekker, zijn hand trilde, een klein beetje maar. Hij wist dat hij goed kon schieten, toen de beer Jonas aanviel had hij hem met één welgemikt schot gedood. Maar dit waren drie tegenstanders, als hij er een neerschoot zouden de andere twee direct terugschieten. En wat ze daarna met ma, Seb, Jonas en Tommie zouden doen, daar wilde hij niet aan denken.

‘Maar we zijn de slechtsten niet,’ riep de middelste. ‘We willen jullie je familie niet vermoorden. Deze paarden willen we. Het zijn prima beesten, die leveren vast wel wat op.’ Hij stapte opzij en leidde de paarden mee. De twee anderen bleven staan en keken strak naar Adriaan.

‘Laat ze staan!’ riep Adriaan met tranen van woede in zijn ogen. Hij stapte van de veranda af, het geweer nog tegen zijn schouder. ‘Ga andere mensen lastigvallen, schoften!’

De man met de paarden was al bijna van het erf af. Het hek stond wijd open. Het touw waarmee Adriaan het gister-

avond had vastgemaakt lag op de grond.

De man draaide zich om en keek alsof hij diep nadacht. ‘Ehhh. Nee. Toch maar niet. Ze zijn nu van ons.’ Hij lachte.

Zijn maten grijnsden en liepen achteruit weg, naar het hek. Adriaan zag dat ze hun vingers aan de trekkers hielden. Hij deed nog een stap vooruit, richtte, maar liet toen zijn geweer zakken. Ze waren met te veel.

Stil keek Adriaan hoe de veedieven met de paarden de lage heuvel waar de boerderij stond, afliepen. Beneden bij de beek stonden hun eigen paarden te grazen. Met een zwaai sprongen de mannen in het zadel en galoppeerden weg, de gestolen paarden aan touwen achter hen aan.

Langzaam liep Adriaan naar het hek. Hij bukte en pakte het touw op. Woedend gooide hij het in de struiken. Wat moesten ze zonder paarden? Het was een uur lopen naar Pella, het dichtstbijzijnde dorpje. De jongens konden niet meer naar school in het dorp. Seb was elf, hij kon dat stuk wel lopen, al was het niet erg veilig. Maar Jonas en Tommie waren te klein. Adriaan bracht ze alle drie elke ochtend met paard en wagen.

En als over vier maanden de aardappelen en de maïs geoogst moesten worden, hoe gingen ze dat doen?

Hij draaide zich om en slofte naar de schuur. In een hoek kauwde Klaartje rustig op wat hooi. Adriaan liep op haar af en aaide haar over haar kop. Ze duwde haar natte neus tegen hem aan. De schuur leek groter dan hij was, zonder paarden. Langs de kant lagen de zadels, in de andere hoek stond de wagen.

Zeven jaar geleden waren ze hier aangekomen. Met een huifkar en twee paarden vertrokken ze vanuit Brooklyn bij New York. Ze waren niet alleen gegaan, dat was veel te gevaarlijk. Rovers, indianen: een huifkar alleen was een makkelijke prooi. Een lange rij paarden en wagens was die koude dag in maart weggereden, uitgezwaaid door burens en achterblijvende familie. Adriaan kon zich de stad nog herinneren. Het was er altijd druk en ze hadden hun huis moeten delen met een andere familie. De eerste paar nachten onderweg had hij niet kunnen slapen van de stilte.

Adriaan legde zijn hand op een van de grote achterwielen van de huifkar en dacht aan die tocht. Drie maanden duurde het. Ma had met Seb op de bok van de huifkar gezeten. Ze was in verwachting van Tommie en kon niet ver lopen. Pa en Adriaan liepen naast de wagen. Jonas was pas twee en mocht ook bij ma in de huifkar. Pa zei altijd dat Adriaan daar al te groot voor was, maar Adriaan kon de grote stappen van pa bijna niet bijhouden. Na een dag lopen was hij vaak zó moe dat hij gelijk na het eten bij het kampvuur in slaap viel. Hij merkte dan niet eens dat pa hem bij Jonas en Seb in de huifkar legde.

Adriaan sloeg hard tegen het wiel. Zijn hand deed pijn, maar hij voelde het niet. Hij was zo teleurgesteld. Hij had pa beloofd goed te zorgen voor zijn moeder en broertjes.

‘Jongen,’ had pa gezegd, vlak voor hij vertrok om te gaan vechten in de burgeroorlog. ‘Jij bent nu de man in huis, je moet je moeder helpen en je broertjes in het oog houden.’

Hij had geknikt. ‘Zal ik doen, pa, u kunt op mij rekenen.’

Nou, niet dus. Adriaan sloeg nog een keer tegen het wiel. Bloed drupte van zijn hand.

De schuurdeur kraakte. ‘Adriaan, ben je hier?’ vroeg ma.

Ze had de lamp in haar hand en hield hem boven haar hoofd. Het zachte kaarslicht scheen over de wagen.

Adriaan draaide zich om, hij wilde niet dat zijn moeder zag dat hij huilde.

‘Kom mee naar binnen, er is niets wat je nu nog kunt doen. Morgen lopen we naar het dorp en vertellen alles aan de sheriff.’ Ze legde haar hand op zijn schouder. ‘Kom.’

In de deuropening van de blokhut stonden Jonas, Seb en Tommie in hun onderbroeken. ‘Hebben ze de paarden meegenomen?’ vroeg Tommie met grote ogen.

Adriaan aaide hem over zijn hoofd. ‘We vinden er wel wat op,’ zei hij, maar hij geloofde het zelf niet eens.

Binnen stookte ma het smeulende vuur in de kookplaats op en hing de pan aan de haak boven de vlammen. Adriaan legde het geweer boven de deur en ging aan tafel zitten. Jonas hinkte naar de stoel tegenover hem. ‘Ik ga met je mee als je naar de sheriff gaat,’ zei hij. ‘Ik heb ze eerder gezien, eergisteren. Toen jij op het veld was, kwamen er twee langs, ze vroegen om werk. Ik zei dat we het zelf konden en toen begon er een te lachen. Hij noemde me mankepoot. Het was dezelfde lach als zonet, ik weet het zeker.’

Adriaan keek hem onderzoekend aan. ‘Je kunt niet goed lopen, het is zeker een uur naar Pella. En ik kan je niet dragen, daar ben je te groot voor.’

Jonas werd ongeduldig. ‘Ik kan het wel, ik ben al heel handig met mijn krukken. Ik weet wat ik gehoord heb, met mijn oren is niets mis, ik weet nog goed hoe ze eruitzagen.’

Ma zette bekers warme melk op tafel. ‘Het is waar, Jonas kan goed met die krukken lopen. En hij heeft een prima stel hersens, laat hem met je meegaan. Misschien kan de sheriff

jullie terugbrengen.’ Ze draaide zich naar Seb, die zwijgend bij de deur stond. ‘Ik weet dat je ook mee wilt, maar ik heb je hier nodig. Ik wil niet alleen achterblijven met Tommie, niet met die mannen misschien nog in de buurt. Je kunt goed schieten en je bent sterk. Blijf.’

Seb zuchtte en ging ook aan tafel zitten.

Het was even stil in het kleine houten huis. Ze dronken hun bekers leeg. Ma stond op van haar plekje bij het vuur en klapte in haar handen. ‘Naar bed jullie. Het duurt nog wel even voor de zon opkomt, en we hebben een drukke dag voor ons. Probeer nog even te slapen.’

Tommie sprong in het kleine bed naast dat van ma. Seb en Jonas klommen de ladder op. Seb keek vragend naar Adriaan, maar die liep naar de deur. ‘Ik ga even buiten zitten. Ik kan toch niet slapen.’ Ma knikte. Ze strooide een paar handen as over het vuur zodat de vlammen doofden. Wat smeulende blokken hout bleven over. ‘Slaap lekker, ma,’ zei Adriaan zacht. Hij pakte de lamp en liep naar buiten.

2

Het was vlak voor zonsopgang. De volle maan stond lager aan de horizon. Het bleke licht wierp lange schaduwen op het erf. De schuurdeur stond nog open. Adriaan liet het maar zo. Eindelijk was het een beetje aan het afkoelen. Klaartje kon ook wel wat frisse lucht gebruiken.

Adriaan ging op de rand van de veranda zitten. Met zijn blote voeten veegde hij door het zand.

Was pa er nog maar. Samen hadden ze de mannen tegen kunnen houden. Pa had ze van het erf gejaagd. Hij was een van de grootste mannen die hij kende. Bijna twee meter lang en zo sterk als een paard. Met blond haar dat als stro op zijn hoofd lag. Wat hij ook deed, nooit zat het netjes. Adriaan had net zulk haar. Alle kanten stond het op en door de brandende zon van de afgelopen weken was het bijna wit geworden.

Het was nu vier maanden geleden. Heel vroeg in de ochtend was de dominee naar hun boerderij gekomen. Er was net die nacht verse sneeuw gevallen. Het geratel van de wagen en het gesnuif van de paarden hadden ze van verre gehoord.

Bij het hek was hij gestopt en van de bok gesprongen. Ondanks de kou had de dominee zijn hoed afgedaan. Ma was naar binnen gerend en had de deur achter zich dichtgegooid, maar Adriaan en Seb waren op de veranda blijven staan.

Zwijgend was de dominee op ze af gelopen. 'Het spijt me, jongens,' had hij toen gezegd en hij had Adriaan een telegram toegestoken. Adriaan keek naar de woorden, maar de letters draaiden voor zijn ogen. De dominee ging verder: 'Jullie vader is vorige week op een groepje rebellen gestuit, vlak bij Augusta in Georgia. Ze zagen zijn blauwe noorderlingen-uniform en hebben hem neergeschoten. Zijn kameraden hebben kunnen ontkomen, maar het was te gevaarlijk om terug te gaan voor jullie vader.'

Adriaan slikte. Na vier maanden was de knoop in zijn maag nog net zo strak als op die ochtend in februari. Met zijn grote teen maakte hij achtjes in het zand en veegde ze weer weg. Hij raapte een stokje op en prikte in de grond. In de verte hoorde hij een vogel aarzelend fluiten. Het was nog donker, maar achter de schuur werd de lucht al iets lichter. Het vogeltje floot nu wat harder. Adriaan herkende het geluid van de azuurzanger. Binnen aan de muur hing een tekening die pa had gemaakt van het kleine blauwe vogeltje.

Zijn vader had handen als kolenschoppen, en als hij een potlood vasthield of een stukje houtskool, verdween het haast tussen die grote vingers, maar hij kon de mooiste tekeningen maken. Heel fijn en precies, met de kleinste details. Maar ook in een paar grove lijnen, zodat je gelijk zag wat het was, een wandelend echtpaar, een galopperend paard, alsof het zo van het papier kon springen.

Adriaan keek naar zijn handen. Hij was meer als zijn moeder, pezig en taai. Maar zijn strohaar en zijn felblauwe ogen, die had hij van pa.

De zon kwam al boven de schuur uit toen Adriaan opstond. Ma was net wakker geworden, ze had water nodig om zich te wassen en verse koffie te zetten. Adriaan rekte zich uit, pakte de emmer en liep de heuvel af, naar de steiger in de beek. De aarde langs de oever was omgewoeld. De veedieven. Ze waren uit het noorden gekomen, Adriaan zag de sporen langs de rivier. Hij volgde ze een stuk stroomopwaarts. Verderop stopten ze. Adriaan tuurde naar de overkant van de beek. Daar waren ze het water overgestoken. Ze hadden waarschijnlijk gisteren hun kamp opgeslagen in de heuvels en gewacht tot iedereen sliep.

Ze waren nu vast al in Knoxville, hadden de paarden al verkocht aan een handelaar die geen lastige vragen stelde.

Adriaan liep terug naar de steiger. Snel trok hij zijn broek en schoenen uit en liet zich in het ijskoude water zakken. De beek was niet erg diep, het water kwam tot zijn schouders. Hij voelde de gladde stenen onder zijn voeten. Hij nam een hap adem en dook voorover. Daar, die steen had hij gevoeld. Hij pakte hem op en kwam proestend boven. Zijn haren hingen in zijn ogen. Hij schudde zijn hoofd, druppels vielen om hem heen op het water.

De steen was perfect, paste precies in zijn hand, niet te zwaar, niet te licht. Adriaan kneep zijn ogen tot spleetjes. Een meter of zestig stroomafwaarts hing een oude omgevallen boom over de beek. Zijn kale takken staken uit. Adriaan strekte zijn arm naar achteren en met een harde zwiep gooide hij de steen naar de boom. Raak! Een van de takken brak

af. Adriaan grijnsde. Hij wist dat hij de tak zou raken, hij wist het nog voordat de steen uit zijn hand schoot. Hij draaide op zijn rug en liet zich even met de stroom meedrijven. De lucht was strakblauw, geen wolk te zien, het werd weer een hete dag. Hij klom op de kant, schudde het water van zich af en trok zijn broek en schoenen weer aan. Met de emmer water liep hij terug naar de boerderij.

Seb kwam de schuur uit gelopen. Hij had Klaartje gevoerd en veegde zijn handen af aan zijn broek. Hij liep met Adriaan naar de veranda. 'Hoe ver?' vroeg hij.

'De oude boom,' antwoordde Adriaan. 'Tak eraf.'

Seb floot tussen zijn tanden. 'Beter dan gisteren.' Adriaan knikte.

Ma stond in de deuropening op ze te wachten en nam de emmer van Adriaan over. 'Er staat brood op tafel, en kaas. Jonas en Tommie eten al. Seb, ga jij eerst je handen wassen.'

Adriaan liep achter haar naar binnen, trok een stoel bij de tafel en ging zitten. Tommie keek hem aan. 'Zijn de paarden nog steeds weg?'

Adriaan knikte. 'Ik denk dat ze al verkocht zijn, op de markt in Knoxville misschien.'

Hij sneed een stuk brood af en legde er een plak kaas op. 'Ben jij bijna klaar?' vroeg hij met volle mond aan Jonas.

Die tilde zijn beker op. 'Alleen nog mijn melk opdrinken.'

Ma zette een beker melk voor Adriaan neer. 'Je moet genoeg drinken. Het wordt warm.'

Het water in de koffiepot boven het vuur borrelde. Ma schepte er koffie bij en roerde. 'Wil je ook nog koffie of heb je daar geen tijd voor?'

Adriaan keek naar Jonas. 'Nee, ik denk dat we zo snel mo-

gelijk op weg moeten. Hoe eerder de sheriff het weet, hoe sneller hij een bericht met de telegraaf kan sturen naar de steden in de buurt.'

Seb plofte op de stoel naast hem en hield zijn handen omhoog, de palmen naar voren. 'Schoon!'

Ma glimlachte. 'Je laat me expres niet je nagels zien, geloof ik. Koffie?' Ze stond op en tilde de koffiepot van het vuur. Adriaan schoof een beker naar Seb en pakte de lege mok van Jonas. Ma goot de hete koffie in de twee bekers. Seb gooide twee scheppen suiker in zijn kop en een klein beetje in die van ma.

'Loop even mee naar buiten, Adriaan,' zei ma. Hij keek haar aan, haar ogen stonden ernstig. Hij pakte zijn brood en volgde zijn moeder naar buiten.

De zon scheen in zijn ogen, even zag hij niets, maar toen waren zijn ogen gewend aan het felle zonlicht. Ma liep voor hem uit naar de schuur. 'Kom, we brengen Klaartje naar de weide,' zei ze.

Klaartje keek op en loeide zachtjes toen Adriaan en zijn moeder de schuur in kwamen. Ma ging op een baal hooi zitten, met haar rug naar de lege plek waar de paarden hadden gestaan. Adriaan leunde tegen de deur van de schuur en nam een hap van zijn brood.

'Je weet van de bank, hè?' zei ma. Adriaan knikte. Zeshonderd dollar hadden ze geleend, een paar jaar geleden. De buurman was vertrokken naar Kansas en hij had hun zijn land aangeboden. Achthonderd dollar had hij willen hebben. Pa en ma hadden net een nieuwe ploeg gekocht en nog maar tweehonderd dollar aan spaargeld, maar het was vruchtbare, goede akkergrond, ze zouden gek zijn als ze het niet zouden proberen, zei pa.

Hij was gaan praten met de eigenaar van de bank, meneer Hargraves. Die was het met pa eens, het was een goede deal. En pa en ma waren harde werkers, Hargraves had er vertrouwen in dat het geleende geld terugbetaald zou worden. Maar hij had wel hun boerderij als onderpand willen hebben.

Met een grote grijns was pa die middag teruggekomen, had ma in zijn armen genomen en haar rondgezwaaid. 'We hebben het land!' Ma was blij geweest, maar ook bezorgd, het was een hoop geld en ze hadden vijf jaar om het terug te betalen.

Drie jaren waren er nu voorbij. Toen pa er nog was hadden ze elk jaar 120 dollar terugbetaald. Maar vorige maand hadden ze de ploeg moeten verkopen om de helft van de aflossing van dit jaar te kunnen betalen. Ze hadden de oude ploeg nog wel, maar die viel bijna uit elkaar.

Ma plukte wat strootjes van haar witte schort. 'Als je bij de sheriff bent geweest, moet je met Hargraves gaan praten. Ik heb een brief geschreven waarin ik uitleg wat er is gebeurd. Dat de paarden gestolen zijn en we extra tijd nodig hebben om het geld terug te betalen. De oogst ziet er goed uit, gelukkig hebben we de beek, zodat we de gewassen water kunnen geven. Bij veel mensen in de omgeving is de oogst aan het verdorren door die hitte van de afgelopen weken. Zeg hem dat we in oktober betalen wat we kunnen. Misschien kunnen we ook nog een nieuw paard kopen. Dan gaat het volgend jaar weer beter.'

Ze was even stil, haar handen lagen in haar schoot. Ze was magerder geworden, zag Adriaan. Haar trouwring hing aan een touwtje om haar hals, haar vingers waren te dun geworden. En haar schort was vaal, en vaak gerepareerd.

‘Denkt u dat Hargraves daarmee akkoord gaat?’ vroeg hij.
‘Ik hoop het,’ zei ze zacht. ‘Anders raken we de boerderij kwijt.’

Ze stond op, bond een touw om de nek van Klaartje en liep met het beest naar buiten.

Adriaan nam het touw van haar over. ‘Uw koffie staat nog op tafel, ik doe Klaartje wel.’

Ma glimlachte en klopte Klaartje op haar rug. De zwart-wit gevlekte koe schommelde achter Adriaan aan het pad af, naar de wei bij de beek. Adriaan nam een laatste hap van zijn brood en likte de boter van zijn vingers. Hij leidde Klaartje door het hek en gaf de koe een tik op haar billen. ‘Hup Klaar, gras!’

De wei was nog groen. Pa en ma hadden het goed gezien toen ze hier zeven jaar geleden aankwamen. Hun land lag afgelegen, in de heuvels ten zuidwesten van Pella, maar de grond was goed. Er waren toen nog nauwelijks mensen in de buurt. Ja, in Pella en meer naar het noorden. Veel Hollanders zoals zichzelf vooral. Maar hier niet. Eén buurman hadden ze gehad. Voor de meeste mensen was het te ver van alles.

Jonas stapte op zijn krukken de blokhut uit, het zonlicht in. Hij had een tas op zijn rug. Adriaan floot naar zijn jongere broer en liep het pad naar de boerderij weer op. Jonas stak zijn hand op. ‘Ik ben klaar, zullen we zo gaan?’ riep hij.

‘Is goed,’ zei Adriaan. ‘Ik loop nog even naar ma, ik moet een brief voor Hargraves van de bank meenemen.’

De deur van de blokhut stond open. Ma kwam naar buiten, met Seb en Tommie achter haar aan. Ze drukte hem de brief in handen. ‘Breek een maïsstengel af en laat ’m aan Har-

graves zien. Dat ziet hij dat onze oogst er nog goed bij staat.'

'Doe ik, dag ma.' Adriaan kuste zijn moeder op haar wang. Hij gaf Tommie een aai over zijn hoofd en Seb een stomp tegen zijn schouder. 'Tot zo.'

'Tot zo,' bromde Seb.